Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Bud. 1643.

Ludouici Heliani Vercellensis Christianissimi Francoꝝ Regis Senatoris: ac oratoris de bello suscipiẽdo aduersus venetianos & Turcas oratio / Maximiliano Augusto / in cõuentu Prẽsulũ: Principum: Electoꝝ: & ciuitatum Romani Imperii dicta in Augusta uindelica IIII. Idus Aprilis. Anno a partu virginis Millesimoquingentesimodecimo.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Iacobus Bannicius a Cæsareis Secretis Stephano Ponchierio Reuerendissimo Epo Parisiensi Salutem.

Lodouicus Helianus: qui a Christianissimo Francoꝝ Rege uestro hic apud inuictissimũ Cæsarẽ nrm oratorẽ agit/habuit orationem de Cæsare: proceribus: Germanisq; omnibus aduersus venetianos: ac Turcas cõcitandis: deq; factiosis quibusdã conciliũ: ac Sanctissimam principũ confederationẽ interrũpere conantibus comprimendis. non memini audire: neq; legere orationẽ nostra tempestate priscoꝝ oratorũ facundię propius accedentẽ. nam has nationes: maxime autẽ Cæsarem ipsum ad id iam bellum incumbentẽ non delectauit modo; atq; cõmouit: sed etiam affecit: & aduersus illas gentes armoꝝ ardore uehementer inflãmauit: ac omniũ cõcursantium conatus pfregit. Cæsar uoluit: ut impressorib⁹ ederet. ego secuti dicta est: quę certe extemporanea est pro ea: quę mihi tecum est gratia: atque familiaritate eam ad te mitto: quem scio hoc dicendi genere delectari: & pollere: & plurimum posse. bene uale. ex Augusta uindelica Cal. Maiis. M.D.X.

Ex Bibl. Com. F. Széchényi.

fol. 155

Oratio

BEne ac reliose fecissent Veneciani Maximiliane auguste: si post multas ciuitates: ac regiones: quas: aut christianis ademerũt: aut ipsi Turcis per pactiones tradiderunt: aut occupare permiserunt: sanctissimã expeditõem quattuor Christianorũ principũ in excidiũ Turcę gentis: paratam excurrere passi fuissent. Hoc enĩ pacto & abolitionem ueterum pctõrum a deo ꝓmereri: & solidam grãm a principibus: christianisq; omnibus inire: & indelebiles uictorias ex hoste referre potuissent. núc autem: quom christianos exercitus in Turcas: ad terrã sanctam Iherusalem ꝓgredientes armis impedire maluerint digni uisi sunt: qui a deo: & ab hominibus: qui ferro: & flamma: qui terra: mariq; dispergantur. Ego aũt qui ad agendas grãs ob res feliciter gestas: ad celebrandas uestras uictorias: uestrosq; triumphos me pręparabã: qui multos defendere: lędere neminẽ consueui: in has angustias deductus sum: ut: aut ab officio legationis mihi sit recedendũ: aut de improbitatibus: de dolis: de malemeritis Venetoꝝ necessario: nõ sine magno dolore mihi sit dicendũ. quod si aliquoꝝ aures offendunt debetis id necessitati temporis: ac malignitati illoꝝ non meę cõsuetudini tribuere. quamq; uideor in ꝓposito defensionis propemodum perseuerare: nã quom Venetos accuso defendo infinitos mortales: Italiam totã: multasq; alias Prouincias: a quoꝝ faucibus in libertatẽ reuocãdę sunt. defendo christianos orientales: quos ad manus Turcarum puenire: ac in morem uictimaꝝ mactare ꝓmittunt. defendo eccliam Romanã: ad quã subuertendã

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

ut ipsi sua desideria consequant uocare Turcas: & quasi manus porrigere uident. Quare quom dico contra Venetos nolite me putare contra Venetos: sed contra Turcas dicere: neq; de bello Venetis inferendo: sed de bello a christianis ꝓpulsando: neq; de excidio Venetoꝝ: sed de salute christianoꝝ uerba facere. Sed qm̃ maiestate uestri Cesaree conspectus & tanta Pontificũ Principũ Ducum Procerũ ciuitatum frequentia amplissimi ordinis celebritate loci magitudine causę ingenii si quid in me est imbecillitas maxime debilitat Clementissime cęsar in uestro uultu: in uestris oculis: in uestra humanitate: atq; benignitate totus acquiesco: recreor: refocillor. multitudine igitur: ac uarietate rerum obrutus multa consulto pretermittã: multa etiã sunt quę quam q̃ omnibus nota sunt a me tamen in dicendo ꝓtereunda nõ sunt: quę omnia dum breuiter expono: quęso benignissimas aures diligenter accõmodate. Narratio. Senatus igitur Venetianus: quom decreuisset omi scelere retinere: qd̃ per summũ nefas acquisierat: & quom certo sciret urãm Cæsa. maiest. fędus: ac societatẽ coniunxisse cũ Christianissimo nostro Francoꝝ Rege: ut bellũ aduersus christiani nominis hostes Turcas gereret: in qua quidem societate Sanctissimus dñs noster Iulius pont. max. & Aragonũ Rex catholicus includi etiã uoluerũt conscientia delictoꝝ: ac furiis agitatus exercitũ q̃m maximũ potuit comparauit. & Christianissimo nostro Francoꝝ Regi cũ socioꝝ exercitibus se coniungere ꝓperanti in ripa fluminis Abduæ totũ opposuerũt. Ibi fusi ac profligati Ve-

netiani Patauiũ urbem magno ꝓsidio munierũt: quã urbem ve. Cęs. maiest. hieme instante nõ expugnauit at illi ferociores facti multa ex his quę amiserant recuperauerũt: longe plura q̃m unquã habuerunt nisi ꝓuideatur cõsecuturi. Italiã atq; omne occidentale imperiũ si istam tempestatem euaserint paulatim occupaturi. Quę omia christianissimus Rex noster longe prospiciens simul: & auertere cupiens: si ve. Cęsa. maiest. deliberat illos bello prosequi: & tantos motus cõpescere: ne hanc patriã urãm: has fertilissimas & bellicosissimas regiones quas a maioribus uestris liberas accepistis posteris uris in seruitute relinquatis: & pro imperii & Romanę ecclesię salute & maiestate tuenda atq; augenda pollicet omne auxilium atq; opem quã amicus amico & frater fratri prestare tenetur: scd̃m Cameracensem confœderatõem: inter urãs maiestates fctãm. & quid pollicetur: immo iam magnę eius equestres atq; pedestres copię cũ maximo tormentoꝝ apparatu hostilia mœnia circũtonãt & manus cũ hoste conserunt. quod ut uestra quoq; Cęsa. maiest. & uos o Reuerendissimi ac Illustrissimi proceres & ciuitates Imperii Romani isdem uiribus atq; eadem celeritate uti uelitis tria ꝑcipue sunt quę uestros animos maxime mouere: atq; inflãmare debent. primũ spes Venetoꝝ: deinde Tyrannis: postea eoꝝ dę religione & christianis oĩbus male merita de quibus si mihi a uobis tribui: concediq; sentiam breuiter dicturi sumus. Non enim est difficile in illis tam nefariis: tamq; fraudulentis uulpeculis: in tã audacibus tamq; superbis leonibus demonstrare ma-

Diuisio

De spe Venetorum Pars ꝑma

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

gnã ſpem fuiſſe Italię primũ: deinde Chriſtiani orbis ſubiuganꝺi. nam ea omnia: quę ad id neceſſaria ſunt abunde illis ſuppetunt potentia: doli: ac cupiditas dominãdi: & ut paucis abſoluã. nã eos q̃ ſuperiori eſtate quattuor potentiſſimos principes Chriſtianoꝝ in patentibus campis expectare ſũt auſi: & collatis ſignis aperto marte dimicare profecto potentiſſimos homies exiſtimare: & iudicare debem⁹. quare ſinatis eos aliquantulũ creſcere At ſunt uicti: ſunt dimminuti: ſunt quidẽ: ideoque ad extinguendum faciliores: q̃ ꝫ ſi eſſent integri. ſed niſi ueſtrę peregrinant aures intelligere debetis quid iam recuperauerint: ut ſe iam refecerint. quod ſi eos paululũ reſpirare pmiſeritis: ut hanc unã calamitatẽ euadant: uereor: ne ſcabrones / utaiunt / irritaueritis. poterat Hannibal: ſi uictoria uti uoluiſſet in Capitolio epulari: poterant Galli ſenones ſi paulũ adniti uoluiſſẽt Capitoliũ cum Romano nomine ſimul extinguere. Vtriq; irritando ac dimmittẽdo Romanos ſuos: ac omniũ rerum dominos effecerunt. quod niſi huius uenenoſiſſimę: ac reſurgentis vipere: dum adhuc titubat: ceruices perfregeritis. prædico uobis: q̃ ſi nõ tam cito: at profecto quando q̃: ſi non uos certe ueſtros ſucceſſores ſuo ueneno inficiet: ac ſpiris circũligabit. Eſt p̃terea illis cõſiliũ domi: & ars ſenatoria: deligunt excalidiſſimis: & uerſutiſſimis ſenatoribus oratores: quos cum rętibus: hamis: & uiſco peregre mittunt non ad piſces: aut aues irretiendas: aut inescandas: ſed ad fallendos: atq; decipiendos principum animos. Sanctus Antonius: aut: ut alii uolunt

Potẽtia yenetorũ.

Scabrones irritare.

Hannibal

Galli Senones.

Romani.

Doli venetorum.

S. Anton:

Paulus primus heremita in ſpiritu raptus uidit laqueos: quos mali demones miſeris mortalib⁹ tetenderant: & admiratus ſubtilitatem: & artificioſiſſimã diſpoſitionem: & numerum laqueorum: ſi numerari potuiſſent exclamauit: Ah clementiſſime deus: quis vnquam hos euitare poterit: tot & tales ſunt laquei venetorum: quos miſeris principibus p̃parauerunt. Auctoritatẽ: pecuniã: urbes: ac ꝓuincias multas ueneti pdiderũt: ſupbiã: dolos: uaframẽta nõ amiſerũt Ipſi hoies crudeliſſimi omnib⁹ cupiditatibus ſeruientes ꝓponent uobis ante oculos cõmutationem fortune: inſtabilitatem reꝝ humararũ: & rationibus pholoſophicis: & ſcipiõis: Alexandri: Cæſaris: ac aliorũ exemplis conabunt uobis clementiã pſuadere animũ uincere: iracundiã in uictoria maxie cohibere tũc deũ ac miſcꝺ iam eius obteſtari: addent p̃ces: addent pecuniã: uos memineritis: ſic̃ ulyxes fecit iſtos Syrenũ cãtus: iſtas meretricũ cytharas ſurdis ac obturatis auribus præterire: & uti exemplo dei contra Anthiocũ de quo legit. orabat ſceleſtus deũ: a quo nõ eſſet miſcꝺ iam cõſecuturus: quia ſunt illa dulcia Circes pocula: illa eſca omnium maloꝝ: qua infęlices principes deliniti in maximos errores primũ: deinde in maximos luctus p̃cipitant. Age uero p̃ deſyderio: & cupiditate dñandi: ſi iuſticię: aut honori ſuo Si ulli hoim: aut deo ipſi unq̃m pepercerunt. Teſtis eſt Iacobus Rex Cypri: quẽ accepta prius in uxorẽ filia ſancti Marci: ah amara filia: & infauſtum matrimonium: una cum filiolo clam ueneno ſuſtulerũt: ut

Pecunia

cupiditas domiandi yenetorũ.

Iacobus Rex cypri

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Frāciſcus comes carmignola Bartholomeus Coleo.

Cypri regno: ut inſula nouē quondā regnoꝝ capace potirentur. Teſtes ſunt Franciſcus Comes Carmignola: & Bartholomeus Bergomates cognomento Coleo eoꝝ copiaꝝ Duces duo tūc in re militari preſtantiſſimi: quoꝝ alteri ꝑpter facetū aut cauilloſum dictū in media curia reoꝝ more ſecuri caput amputauere. Bartholomeū aūt ꝑpter ingentes opes bellica uirtute queſitas etiā ueneno clam necandū curauerūt. Teſtis eſt Patriarcha Aquileienſis quē Hiſtria & dimmidia parte Venetię priuauerunt. Teſtes ſunt iteꝝ duodecim canonici Aquileienſes. quos parum fuit multis opulentis caſtellis & oppidis quę poſſidebant cū uita ſimul ſpoliauiſſe/niſi in memoria tanti ſacrilegii duodecim porcos pingues abraſo collo die Iouis ante quadrageſimā ſingulis annis in harena populo ſpectante gladiatoribus cōficiendos obiiciant. Teſtis eſt ſereniſſimus Rex ungaroꝝ. cuius ꝑpe trecentas inſulas: decem ciuitates epiſcopales: duas ꝑuincias Dalmatiā ac Liburniam: tot portus: quingenta circiter milia paſſuū: maritimi littoris occupauerunt. Teſtis eſt Imperator Conſtātinopolitanus & eius ꝓceres & finitimi Itali Cartarienſes: Scalenſes/Mantuani/Ferrariēſes & Mediolanenſes Duces quoꝝ alios magnis urbibus: inſulis ac ꝑuinciis alios dimidia parte: alios omnibus bonis: alios etiā uita mulctauerūt. Teſtes ſunt anteceſſores ueſtri Imperatores Romani: quos Patauio Vincentia: Verona deiecerunt. & Duces Auſtrię & ueſt. Cęſ. maieſt. quā Taruiſio: Feltro: Concordia: Vtino: Tergeſte: Coricia & oīni poſſeſſione Italię penitus expulęrūt

Patriarca Aquileienſis. canonici Aquileienſes.

Rex vngarorum.

Impator Conſtantinopolis

Italie proceres.

Imperatores Romani Germanorum.

Duces Auſtrie.

Maximilianus Auguſtus.

& conantem ad Imperatoriā coronā Romam profiſci Iam xxiiii. annos armis retinuerūt. Teſtis eſt denię ſumus pontifex & s. Petrus ipe: qui ne ſe quoq; ceteris uicinis pulchriorē putaret Foꝝ Liuium Foꝝ Corneliū: Fauentiā: Ariminū: Rauennam abſtulerūt. Et ut regno Sicilię potirent quinq; urbes in Apulis ac Salentinis in laboribus Regum Neapolitanoꝝ interceperunt: inter quas Hydruntem: et Brunduſium portu celeberrimo. Et qua arte Piſam uſurpauerunt: ut per eā alteꝝ Italię latus: inferi maris affligerent. Florentiā paulatim atterent. Genuam ad primos motus cum una ex factionibus ingrederentur: Siciliam: Corſicam: Sardiniam Baleares: Narbonenſem prouinciam: omnia littora Hiſpanię ad herculeum fretum uſq; claſſibus percurrerent: fatigarent: infeſtarent affligerent. Proh deus immortalis. quę Carybdis: qui Oceanus: tam uorax unq; fuit: q tot et tanta tam paruo tpe demergere ac deglutire potuerit Vix bene ſunt centum anni quibus e ſuis paludibus incōtinentem egreſſi ſunt: et longe plura ſuis preſtigiis ac Sycophantiis circumſcripſerūt: quam Romani ducentis annis armis debellauerunt: capta aūt Italia putatis illos quieturos? num creditis illos animo atq; ſuperba mente iam diu agitaſſe quemadmodū alpes tranſcenderent? ut Danubiū: Rhenum: Sequanā: Rhodanū: Thagum: hybeꝝ pontibus iungerent: & has in prouincias redactas exercitibus firmarent? neſcit paterfamilias diues intra moleſtie ſe terminos cōtinere. gens igitur in domicilio ſuperbię nata: quę omnifariam rerum copia ſuperabundat. &

Summus Pontifex: S. Petrus.

Sicilie regnum:

Piſa.

Carybdis

Epilogi

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

multitudine Tyrannoꝝ tota ſcatet. homines e colluuione & fęce gentiũ in ueneticis paludibus cõgregati: piſcatu primũ uiuentes: deinde ex piſcatoribus inſtitores: atq; nauiculatores: ex his mercatores: ex mercatoribus per latrocinia: p cedes & uenena: per nefandiſſima ſcelera pulcherrimarũ rerum domini. facti ſe cõtinebunt? certe nullo modo: ſed ſi eos ita exacerbatos dimiſeritis: ſi paululũ ſe collegerint: ac ſuas uires reaſſumpſerint progredientur: excurrent: longius efferentur. Satis multa uerba feciſſe uideor de ſpe venetorum. nunc de eoꝝ Tyrannide quędam ſunt dicenda. Mare: quod omnibus gentibꝰ cõmune eſſe debet: aut ſi in alicuius bonis eſt Veſt. Cæſ. Maieſtatis eſſe debet ſuũ eſſe dicunt. Et ſiue mariti Thetydis ſint: ſiue uxores Neptunni ſingulis annis illud deſponſauere annulo iniecto. Arrogantiam in auditam elementa deſponſare. Legimus Tyrios: & Carthaginẽſes: Rhodios: & Athenienſes: Romanos & noſtra tempeſtate Genuenſes: tum xerxem illũ in rebus maritimis exercitatiſſimos: peritiſſimos: ac potentiſſimos fuiſſe: nemo tamen tam leuis gręcus: aut tam temerarius barbarus inuentus eſt: qui mare deſponſaret. & recte quidem? nam ex hoc matrimonio nati ſunt uenetis liberi ab auidiſſimis: & crudeliſſimis parẽtibus nõ degenerantes: inſaciabiles balenę: immanes Leſtrygones: Infandi Cyclopes: & Polyphemi: qui ita mare obſident: atq; Infeſtant: ut nulla monſtra maris: nulli ſcopuli: aut tempeſtates: nulli prędones: aut Pyrrhate uehementius. bene ſciunt hoc Rhaguſari: qui in limitibus Turcarum Ariſtocratiã tenẽt munitiſſimã: quos uexando: & claſſibus opprimendo ad tãtam inopiam atq; deſperationem adduxerunt: ut ad Turchas confugere & illis tributũ pendere coegerint. duo littora adriatici maris italicum & illyricum ita inter ſe cõnexa: ut alterꝝ abſq; altero uix uiuere poſſit vſq; adeo diſiunxerunt ſuis peſtelentiſſimis edictis & pyrratis: ut in ſyrtibus: in freto ſiculo aut in maxima tempeſtate quicũq; deprehendi maluerint: q̃m adriaticum nauigare. Itali in libertate & ad mare nati: mare ſpectare potius: q̃m yti frui: nauigareq; poſſint. quot naues illi predones expugnauerunt? dirripuerunt? publica uerunt? quot diuites mercatores decoquere: ac cędere bonis coegerunt? quot nobiles familias: & opulentas ciuitates euerterunt? Quid in Alexandria? in Syria? Aſia? Gręcia? Aphrica? deniq; in oñibus maribus infidelium faciant: quom neminem præter ſe nauigare uellent: quantas turbas: quantas moleſtias Chriſtianis negaciatoribus inferant longum eſſet enarrare. Quid in terra? longe peius graſſantur. Hi ſubditos ad ędificandas moles: ut iumenta materiam ferre cogunt: honera militię ſuſtinere: littorales taurinis neruis ad remos ſubigunt: ingentes: & cottidianas exactiones. & tributa exigũt. prætores & gubernatores non Patauii aut Pariſii: ſed Tuente aut ad Tanaim a pueris nutriti periti ſunt non legũ: non philoſophie: aut noſtre religionis: ſed pecuniarum extorquendarũ: ſed morum immaniũ barbaro-

De Tyrannide venetorũ Pars Secunda.

Mare mariti thetidis. Sponſi Neptunni Deſponſant mare

Tyrii Carthaginenſes. Rhodii Athemẽſes. Romani. Genuenſes. Rhaguſaei.

Rõmani

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

tū ac rituū: Magmetidarum. miſerrimū eſſet habere unum aut duos tales dominos: quanto eſt miſerius habere mille aut prope innumerabiles. hi ius dicūt: hi urbes ac puincias regūt: uel potius expilant: exhauriuntq; & tamen neminē honore: neminē ſacerdotio: neminem nobilitate eorum dignantur. putarent magiſtratus & prefecturas etiā minimas pollui ſi quiſpiam p̄ter Tyrrānos quos nobiles & magnificos apellare oportet cōtingeret. non ingeniis: nō fortune: non uirtuti ad dignitates locus ac uia patet Saluete: o Romani diuū genus in ueſtra ciuitate uirtuti locus nunq; defuit: uos integras ciuitates Romana ciuitate donauiſtis. uos ad Senatum: ad conſulatum: ad regnum ad imperiū e Tuſculis: e uolſcis: e ſabinis: ex Gallia: pannonia: Aphrica: Hiſpania: ex Arabia uſq; ex toto orbe terrax uiros idoneos conquiſiuiſtis: ueneti faſtidiunt probos & hermolaum barbarum & ſimiles ſuos: ne dum alienos? quamobrem: quia ſtuduerunt pecunie: non militie: mercature: non litterature: Magmedo nō chriſto. ita ſunt inſtituti: ut iam apud eos ſit nephas confiteri ac penitentiā agere: de criminibus quę: pro rep. contra diuinam Maieſtatē cōmiſerunt. Romani homines ſapientiſſimi tres ciuitates ita potentes: q; pondus imperii ſuſtinere potuiſſent propter tria maxima uicia deletas eſſe uoluerunt. Carthaginem propter perfidiā: Capuam propt̄ ſuperbiam: Corynthū propter auaritiam: que crimina qualia in uenetianis ſint diligenter attendite: ut hęc: & multa alia: quę uix in ſingulis reperiantur huic uni ciuitati propria uicia ſint

& peculiaria. fartores: ſartores q; ſcelerum: inuentores q; : ac artifices nouax machinarū: quox cellę ac meatus corporis nihil aliud ſunt: q; ſpiramenta proditionum. nemo cum eis cōmercatur: quē ad extremū ad lachrymas nō cogant: nullum bellum a mul/tis ſæculis inter Chriſtianos geſtū eſt: cuius ipſi auctores non extiterint. nemo uenetias diuertit ſit acutus: ſit circūſpectus: ſit ſapiens: qui non decipiatur: aut aliqua fucata merce: aut aliqua falſa gemma circumuenitur: aut a publicanis Syngraphā non accepit: aut exploratox numero eſt: denicq; eſt ſemp aliqua mala crux: quę deprehenſos miſeros torqueat: ac excruciet. & quę poteſt oratio eox ſuperbiæ par inueniri? hi ſunt hoſes: qui aiunt apud ſe natā nobilitatē eſſe: qui ſoli diuites: ac modeſti: ſoli ſapientes ſibi uidentur eſſe. nos aūt: qui nō ut dracones recto pectore: & elata ceruice purpurati non incedimus: qui multa milia in arca non cuſtodimus: ſermonem in digitis nō cōſtituimus: argentea furcula non comedimus barbari ſumus: intempantes: ebrii: demētes: ac ueſani: principes autē omnes uno uocabulo tyranni: hominū mendicabula: nos oderē: nos contemnunt: ſumus illis materia ad ridendū uberrima. nos galli multum: ſed certe uos Alemani non longe minus. nam quę nuptię: quę Comędia: aut fabula uenetiis unq; acta fuit: in qua primarū partiū Alemanus homo non fuerit introductus. ueſtri mores: ſermo: uictus: habitus: inceſſus p̄ mimmos: ac hyſtriones repreſentatus ridere: & gaudere Venetias facit? exultare: triumphare: geſtire. tanta eſt eox ſuperbia.

Perfidia Venetorū

Superbia Venetorū

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Auaritia uenetorū

tantus Alemanoꝝ contemptus ac irrisio. de Auaricia eorum ꝓfundissima melius est tacere: quam parum loqui. hoc tamen unū nō silebo: ꝙ quom Germania liberā se esse putet: sicut & esse debet: quom armis adhuc non potuerint astutissimi sophistę bene inuenerunt artem qua sibi tributariam fecerunt. Locant. n. mercatorib⁹ uestris domū) lofundico de Todeschi) trigenta supra centum ducatis in singulos dies. non dico singulis annis: ꝙ quidē satis esset: dico singulis dieb⁹. quę quidem summa ad quadraginta: aut quinquaginta milia ducatoꝝ annua ascēdit. hoc tributū quotannis venetis pendetis. de gula immensa: de luxuria non attenet adme dicere: quam qui scire uelit recenseat greges: quid greges? imo exercitus lenonum: meretricū: ac exoletorum. non sanguini: non religioni: non ętati: nō sexui honor ullus adhibetur: uenus ꝓmiscua: venus indifferens: uenus sine lege. transeo crudelitatem: habent uenetiani sua macella humana carne referta, habent suas latomias: suos tauros: ut quondā inmanissimi tyranni habuisse memorant: in his excarnificāt subditos: quos aut propter eximias: ac singulares aliquas uirtutes: aut ꝓpter ingentes opes Tyrannis formidolosi: ac suspecti sunt. duo anni sunt quū: exercitum uestrum alpinis saltibus dolo intercluſum non militari more spoliauerunt: non subiugum n iserunt: non captiuū Turcarum ritu uendiderunt: aut redimendi p̄tatem fecerunt. quid ergo? ferro turcidauerunt. rubent alpes sanguine: albicant iuga montiū ossibus uestrorum ciuium. Patauinus senatus ꝙ uobis studuisset:

Germania tributaria venetis.

Lofondico de Todeschi:

De Gula

De Luxuria.

De crudelitate

crudelitas eorū in milites Germanos.

In Patauinos.

ac primarius vnusquisq; furcis: ac infelicibus lignis pependit. Quę quom ita sint: audent tamen lugubri ueste: torto collo: flebilibus oculis: summissa uoce pacem poscere: & superioribus diebus deprehensi sunt cum scalis: & exercitu magno sub menibus veronensibus: ut urbem subnoctem inuaderēt. & presidia uestra iugularent: & audēt dicere. vultis o principes venetias alterum Italię occulum effodere: ac delere. non est tam Clementiū principum illos ingenioſos artifices: illos honestos mercatores: illas ędes admirādas uelle subuertere: que quanq̄m ex ruinis ac tropheis Romanorū & grecorum: ac multarū urbiū uetustate constent: tamen quoniā sensu carent: nec quicq̄ cōmisserunt non sunt digne tantorum principum ira. Quid igitur uolunt? uolunt ędificiis parcere: sed delere Tyrannidem eum Tyrannis: uolunt: ꝙ uenetię sint mercatrices non dominatrices. uolunt mare liberum: terras liberas: dacia gabellas: portoria deiicere: libertatem reducere: nam sicuti non decet principes mercari: ita etiam non cōuenit mercatoribus imperare: ac regnare. nunc aūt: dicitis. quid fecimus? quid cōmeruimus? quid conmeruistis? at non ita dicebatis iam sunt duo anni: quando alpes transgressi dannubium ac uiennam infestis signis petebatis: Bononiam: & urbinum: & Mediolanum superiore anno ante finem mensis Maii in uestra p̄state futuras esse iactabatis: quādo pontificem Maximum paruū Capellanum & minimum altaris ministrū facturos prędicabatis: & Christianissimū Regem Francoꝝ Venetias Cathenatum

Venetorū uoces supplices.

Mine ac ludibria venetorū

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Pon. Max Regem Francorũ Augustũ Maximilianum.

trahere minabamini. Et Cesarem Augustum uestram Cæs. Maiest. deformissimis picturis: atq; inhonestissimis Comediis: ac spectaculis ignominiosissime referebatis cũ titulo: & causa. hic est Maximilianus augustus Imperator Romanor: uiri nõ estis o Germani: cesareo animo uro solito amplius nõ estis Cęsar: si potestis tolerare has rapaces harpyias: has uenenosissimas aspides: tam uarias: tamq; uersipelles lynces: tam sanguinarias Tygrides sanctissime Imperatorie Maiestatis uestre calumniatrices: nomini germano infensissimas amplius dominari? Hęc de eorum Tyrannide sint dicta. sup est: ut de his: quę contra Christianos: cõtra religionem: ac deũ ipm cõmiserunt pauca subiiciamus. quod si hoc: tam insolito uobis: tamq; inusitato genere dicendi uestra humanitate diutius abutor sperate uos a deo non minora prẽmia cõsecuturos: q̃z si sacerdote recitante Euangeliũ sacratissimũ audiretis. Vtinã Romane Imperator & uos: qui adestis: utinã Venetiani: aut ueri christiani: aut ueri Turcę fuissẽt. nã si ueri christiani fuissent? & Iherosolymas: & Constantinopolim: & totũ Orientem: ut quondã christiani possiderent: quom ualidis classibus: quibus plurimũ pollent ad defensionẽ: nõ ad euersionẽ christianorũ uti uoluissent. & si ueri Turcę fuissent nũq̃z passi fuissemus tam malas herbas omi Aconito pestilentiores in nris penetralibus: in nostris uisceribus: ac intestinis tam altas radices ponere: qn eos fundit9 extirpatos facto agmine ultra portas Caucaseas reiecissemus. nũc autẽ quom mali Turcę: peiores christiani sint: mõ quom ambobus bella gerant: modo cũ utroq; societatem simulẽt: nũc hac: nunc illarũ partiũ: nemini fidi sint religionẽ christianã ad paruas Europę Angustias: & pene destructã mancã ac debilem cõcluserũt. ipsi sũt tamq̃z unũ repagulũ: & prognaculũ: unum antemurale: quod nisi pfractũ sit: nũq̃z hę duę diuersarũ legũ & repugnantiũ religionũ gentes Christiane: atq; Turce inter se cõcurrere: ac manus cõserere poterũt sed hinc ueneti: illinc Turce singulis annis aliquid de finibus christianor: sicut fluuius ripis abradẽt pstringent: amputabũt: donec facto impetu uniuersa cõfundent. ipi sunt tercia secta: siue Marrani sint: siue illi dubii: ac ancipites angeli inter bonos & malos: qui neq; cęlũ: neq; Inferos tenẽt: sed sunt lemures & mali genii: qui nocturnis incursionib9 domos pcursitant: & diurnis grandinibus ac tempestatib9 mare nauigantib9: & terras miseris aratoribus infestas reddunt: & ingressi corpora humana torquent: qui in aere Suspensi malo ꝓposito remanserũt: nam quicqd habent alienis calamitatibus adepti sunt: & credunt: & uera credunt: quod christiani aduersus Turcas ꝓgressuri per eorum prouincias iter facturi fuissent: & unusquisq; suũ repetere malet prius: quã aliena destruere. q; aũt uero dico: quoties cruciata. i. cõiuratio: ac deuotio christianor: in Turcas temptata est: & tocies a Venetis interrupta: precipue Pio pont. Max. qui: quom oĩa ꝑparata essent: ubi sensit sanctissimã expeditionẽ artibus ueneticis dissolutã uir acris ingenii: ac religionis amantissimus dolore interiit. Rhodus terra marique periculosissima ob-

Epilogi p indignationem.

de his que fecerũt cõtra christianos Pars tercia.

venetiani mali turce Peiores christiani

Veneti Qui.

Marrani e Dubij angeli

Lemures. Gen

Cruciata:

Pius pon. maximus.

Rhodus.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

sidione a Turcis ꝑmebatur: quã cimbã: aut scapham in auxiliũ miserũt: qd nisi religiosoꝝ uirtute: ac auxilio Genuensiũ defensa fuisset: sicut Constantinopolim in Turcaꝝ ptãtem deuenire necesse fuisset. Venetiani primũ auro: postea Constãtinopolis potiundi cupidissimi mõ cõmeatus: atq; arma Turcis magna classe cõportabant: modo exercitum eoꝝ ex Asia in Traciam ꝑ Bosphoꝝ transfretabãt: nihil omittebãt: qd regiã urbem affligere posset ut interdũ: illa potirent. Constãtinopolis terra: mariq; durissime oppugnari cepta est. Constantinus imperator ꝑ clamdestinos nuncios lachrymabiles deꝑcationes ꝑfecto Veneticę classis mittebat: eũ obsecrans ꝑ deũ: qui sedẽ patriarchalem illic cõstituerat: ꝑ uirginem deiparã: cuius numini ciuitas consecrata fuisset: & cõdita: ut Impatori Romano: & Regie orientali misereret: ex tanta classe duas tantum naues subsidio mitteret. ad hęc ꝑfectus uenecticus respondit. nõ esse moris Venetoꝝ aliena defendere. ꝓinde si se acsurbẽ dederent cũ tota classe intraturũ ac obsidionẽ solutuꝝ. se cõmiserari duram christianoꝝ sortem: sed ab senatu tale mandatũ habere: q; nõ sine capitis periculo transgredi auderet. Interim Constãtinopolis capit. & crudelissime dirripit: si unq; ciuitas dirrepta fuit: ita ut gemitus cadentũ & mulieꝝ eiulatus e ueneta classe exaudirentur. At uenetiani spe potiundę urbis amissa spolia urbis: & prędã a Turcis coemerunt: & plenis nauib9 uenetias remigraueꝛt reliqas imperii Romani Venetias secũ deportãtes. nolite mirari Venetiani si nemo uobis auxiliũ ꝑbet ꝙa uos auxiliũ ꝑbere uoluistis nemini: ne ciuitati quidẽ sacratissime uirgini matri dedicate: nescitis oím rerũ uicissitudinẽ esse: remã sistis cũ nullis amicis: & cum pauca pecunia. necesse ẽ uos inter ferales angustias perire oĩbus inspectãtibus: sicuti Constãtinopolim uobis inspectãtibus interire passi fuistis. Quot ꝑterea ꝓceres: ac ciuitates Tracię: Macedonie: Grecię: illyridis fidei ueneticę: ac si dicerẽ ꝑfidie punicę se tradiderãt: quos oẽs: aut ꝑcipitauerũt: aut Turcis uendiderũt. clamabant illi miseri: quom Turcis dederent. ah uenetiani christiani sanguinis mercatores: ah christiane religionis desertotes: & ꝓditores: & quo sermone: quib9 uerbis o iherosolyme: o sanctissima terra uos deflebo: nolo amplius mihi credi. res est iã annalibus memorãda. credatis Blondo hystorico ab oĩbus approbato. fama erat saladinũ Ægyptioꝝ regem iherosolymas obsidere: nũq; nrã religio caruit defensoribus: q̃q; nũc: ita principes delicati sũt: ut si adlimites regni sui q̃uis exigui usque ꝓuenerint expeditionem se orientalẽ cõfecisse arbitrent. ad hãc famã multi ꝓceres uenetias cũ copiis cõuenere animati ꝑ sanctissimaterra mori: petierũt ĩ syriam nauib9 transportari: uenetiani accepta mercede aduersos uentos simulantes eos in Dalmatia exposuerũt: & eoꝝ opera usi sũt ad ladram: ac alias ciuitates: que rebellauerãt a uenetis recipiẽdas. interim iherosolyme capiunt: nõ quidẽ christianoꝝ negligẽtia: ut pleriq; arbitrantur: sed dolo: ac ꝓditione uenetoꝝ. Quis hic nõ uociferaret: excandesceret: ingemiscceret. Pisani q̃mdiu floruerũt: Genuẽses omni tpe christianis in oriente laborantib9 suis classibus subuenerũt. at uenetiani semp infidi ac fraudulenti: semp crudeles extiterunt.

Constãtinopolis

Gonstantini Impatoris uerba ad prefVenete classis

Reſpõſio

Constantinopolis diripitur.

Iherosolime

Bloudus hiſtoricus

Piſani.

Genuenſ.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Sophi rex Persarū.

Hic multa prętereo de sophi persaꝝ Rege: qui maximū cū Turcis bellum gerit: cuius oratores ad Christianos principes uenientes uenetiani retrocedere coegerūt. omitto longe plura de Emanuele Rege lusitanoꝝ: ac portugallensiū: qui: quom a tergo lybie in mare rubꝝ classes multas iam miserit & Aegypti: Arabię: Persidis: Caramanię: Indię: taprobanę fines

Emanuel Rex Lusitanorum.

populatus fuerit a uenetis magno odio habitus est: ꝙ eos in societatē illius cōmertii recipere noluit: ob eamꝙ causam fabros: materiā: arma Saldano Aegyptioꝝ tyranno miserunt: ut ędificata: atꝙ instructa classe Portugallenses a tantis inceptis sūmoueret. transeo quę in Cypro: in Creta: in ponto: in pelloponenso: in oibus Cycladibus cōtra christianos patrauerūt: ne uestras patientissimas aures eoꝝ sceleribus ulterius obtundā. unū tantū dicam: & finis erit. Hydrons ciuitas ē salentinoꝝ: in extremis oris Italię. Hanc urbem Turcę terra: mariꝙ obsidere adorti sunt. Illa Italię regio: que certe magna ac fertilissima est ad Garganos usꝙ montes tota turcarum flāmis exurebatur. & iam nō regno sicilię tantū: sed Romę: sanctuario dei: sed Italię: ac toti christianitati timebam⁹. Quis tū christianoꝝ non ingemuit? quis opem nō tulit? quom ab vngaris: ab extremo Septentrione: atꝙ occidēte undiꝙ auxilia cōuenissent: & nō principes: ac ciuitates solū: sed familię fratrū mendicantiū quoꝙ subsidia pstarent. soli Venetiani: qui tum classem paratissimā: ac instructissimā in anchoris Corcyrę tenebant: qui soli obsidionē soluere potuissent: soli spectatores: nō auxiliatores esse

Hydrons.

nota ꝓditionem uenetorū in christianos

maluerūt. quid auxiliatores? immo ꝓditores extiterūt. quom simultates gererent cū Ferdinando Rege Neapolitanoꝝ ꝓpter Alphonsum filiū: qui tūc Hetruriā bello quatiebat timentes: ne maior fieret: quō ipsi nō possent ꝙ Turcas suas iniurias ulcisci maluerunt: atꝙ ita Turcas in Italiā a suis ceruicib⁹ reiecerunt recordamini temporis illius: quom ab oibus fere christianis laboratum est: & morte Turci Regis egre obtinuim⁹: ut deditionē hydrūtis facerēt. quot milia christianoꝝ tūc turcis manibus trucidata sūt? quantū Christiani sanguinis exhaustū est: quot nobilissimę matronę: quot uirgines: quot pueri: in miserā seruitutē rapti sunt: quoꝝ alii adhuc turcis abnegata fide seruiūt: alios ego uidi: qui quō iure post liminii reuersi me ius dicente uix a parentib⁹ recognoscerent. totū forum lachrymis cōpleuere. nō memini christianos maiorē cladem ptulisse o uenetiani quā uobis auctoribus ꝓpessi sumus. sed si hoies obliti sunt: nō tamen deus tantę ꝓditionis ultor oblitterauit. sanguis illoꝝ clamat super uos: & sup filios uestros ante magni dei tribunal. uos: uos nō Turcę illum cruorē effudistis. tēpus erit quo uos illoꝝ cędes: atꝙ utinā non cū ufis uenetiis uestro sanguine rependetis. nā quid ego in tanto facinore deplorem: quis non omni odio: omni pena: omni supplicio uenetos dignos putaret: hic nō me rudi aut simplici narratore opus esset: sed forti aliquo: atꝙ uehemēti: oratore: aut acri p̄dicatore: ex his: qui pleni spiritu sancto ad pp̄m cōcionari solent. quāras lachrymas quantā inuidiā: quantas indignatiōes excitaret sup

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Cõcluſio p enume/ratione.

bia:potẽtia:corruptelle:furta:rapinę:oppſſiones: ſa crilegia:ꝓditiones:ímanitates:impietates uenetoꝝ: qui iã ita indomabiles facti ſũt:ut cũ quattuor chriſtianoꝝ potẽtiſſimis principib9 de ſũma rerũ decer tare audeãt:& ne uicti quidẽ quieſcere pñt:q expilan do:ſubornãdo:corradendo magnũ ex uicinoꝝ urbi bus imperiũ ſibi cõflauere:q oñe auꝝ:argentũ:gem mas:uaſa:ſigna:tabulas:denięq; quicqd pulchri:quic qd p̃cioſi in toto terraꝝ orbe reperiri potuit:id totũ malis artib9 uenetias cõportauerunt: & cõgeſſerũt: qui mare ac terras intercludẽtes:mercatores cũ mer cib9 intercipiẽtes:nauarchos cũ nauibus demergen tes:uenenãdo:necãdo: excruciãdo oía cruore:oía la chrymis:& funerib9 cõpleuere:oía gabellis:& daciis & portoriis tyrãnica ſeruitute fędauere: ſacroſctõs ſacerdotes torquendo: bona eccłie:cõſecrata ꝓpha nando:Sũmũ pontificẽ contẽnendo:p uulnera nr̃a: & p cõmoda eoꝝ ꝓpria ſua religionẽ chriſtianã ad has exiguas Europe anguſtias ac latebras deductã pene ſubuerterunt:ut cũ Turcarũ Rege tacitę cõſpi raſſe ac partiti eſſe uideant̃ : ut ſcilicet ille orientali: ip̃i occidentali imperio cõtenti ſint.inimici nobilita tis:contẽptores principũ:dirreptores ac incendiarii urbiũ:ſpoliatores ꝓuinciarũ. hoſtes ſacroꝝ depecu latores reip.chriſtiane:labes : & pnicies hũani gñis. ſiccine dormitis o Germani.expectate parump:nam dum uos cõſultatõibus uacatis illi nocturnis ſcalis Veronã aggrediunt̃ .Vos armis inclyti eas ignomi/nias contra morẽ maioꝝ ueſtroꝝ toleratis:quas uix ignaui:ac vmbratiles:uix mulierculę mediusfidi9 to lerare poſſent.oh ſi nũc uiuerẽt illi Cimbri:ac Theu/tones:q̃ cũ C. Mario de imperio orbis dimicauerũt & illi:qui cum. C. Iulio Cęſare: Traiano : Antonio: Fuluio:Seuero: Cõſtantio:& cũ aliis plurib9 impa/toribus tot bella geſſerũt: & qui Quintiliũ uarũ Ro manũ conſulẽ cum tot legionib9 trucidauerunt. Et illi qui Britanniã Angliã:partẽ Hiſpanię uandaliciã partẽ Italię Longobardiã a ſe demictis gentibus de ſuis nõibus nũcupauere.Vbi nũc ſunt illi uſipites & tenchateri: illi ſueui:illi ſaxones:et Marcomãni Gua di Catti: Sicambri:heruli:Vandali: Goti:quoꝝ mi/lites boni duces erant:& duces ipſi magni heroes.& illi qui cũ Henricis: Ottonib9: Corradis:Federicis: impatorib9 ſuis ſanctiſſimã iheroſolymorũ terram ſuoꝝ corpoꝝ oppoſitione toties defenſarũt:quorũ trophea memorabilia adhuc pendere cernunt̃ .Vos igit̃ qui eſtis eorũ indubitati filii: indubitati ſucceſ/ſores uirtutis:honoris: & glorię uelitis etiã eſſe ueri imitatores in exercendis illis hęreditariis uirtutib9: quas ſcio in uobis eſſe q̃ꝫ maximas: & q̃ꝫ plurimas. nolite p deũ immortalẽ: nolite pati tot iniurias pri/mũ uobis : deinde ceteris chriſtianis: poſtea deo re demptori nr̃o a uenetis:atq; a Turcis illatas ampli9 inultas ac impunitas eſſe:qui in expugnatione ori/entis : ut cętera nefandiſſima p̃tereã in oĩbus tẽplis aut meretrices ꝓſtituerũt:aut equos ſtabulauerunt: aut templa ip̃a demoliti ſunt:aut Magumedo homi ni impuriſſimo ac nefandiſſimo quẽ p deo colũt de dicauerũt:oſſa ſancto:reliąs ſanctiſſimas canib9 ac porcis obiecerũt.imagines crucifixi.d.no.ie.xp̃i. heu pietas : heu priſca fides : imagines crucifixi ad caudas equoꝝ deligatas extra ciuitates in caſtra ad

Trophea ac uictoria Germa norum

Anglia Vandali/cia Longobar pia

Cõciuſio per cõmi/ſeratiõem et cohor/tationem.

Magúmedo

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Imago crucifixi.

ſonum tympanorũ raptantes: ſputo: cenoq; fędantes in altiſſimam crucem iterum ſuſtulerunt. & lapides ac ſagittas ciaculãtes exclamauerunt: hic ẽ deus Chriſtianoꝝ ludibrium chriſtiane gentis: ſed maxime Germanorum: penes quos imperium eſt: cur igitur uos non preitis? cur nõ pręfertis uictrices aquilas: & reliqui chriſtiani uos ſequẽtur aduerſus uenetos primum: qui ſunt ſeges: & materia tantoꝝ malorum: deinde aduerſus ipſos immaniſſimos chriſtiani nominis hoſtes Turcas. nã iſta ueſtra odia ac bella inter uos inteſtina: iſtas uenationes: cõuuuia: ſtructuras: delicias ueſtras: liberos: uxores: hanc uitam ueſtram una parua arua: una parua febricula omnia commutabit: omnia corrumpet: & paulo poſt nihil erũt. at uero que ꝑ redemptore: & creatore deo noſtro facietis: ea uobis ꝑpetua manebunt: & dum uiuetis: & dum ad fęliciorem uitam demigrabitis ſemper uos comitabuntur: floreſcentq; cotidie: magis: magisq; ęterna fient: nã in aliis cauſis: & ea: quę habetis paruo momento dillabent: & quę ꝑdetis nũq; recuperabitis. at uero in hac ſanctiſſima expeditione: & quę habetis nũq; amittetis: & quę perdetis in celeſtibus Theſauris omni tempore condita reperietis. Ergo perfringite iſtud obſtaculum. adequate: ac obſtruite hanc peſtilentiſſimã mephitim ac ſentinam: hanc uoraginem: & precipiciũ omniũ uicioꝝ. uendicate: & uos: & chriſtianum orbem in libertatẽ: ſoluite uos a tanto metu. Eradicate genus: poteſtis eſſe tuti: ſi relinquitis eos quibus Venetie: hiſtria: liburnia: Dalmatia: Corcyra: Cephalenia: ꝫacynthus: ſtaculũ Creta: ac cyprus adhuc ſuperſint? patefacite iſtas exacrabiles ac diras: portas uenetianas: que tãdiu chriſtianos aduerſus infideles ꝑgredi elaborantes cõtinuerũt. poſtea deo auctore aperto mate maiorib9 auſpitiis Turcas aggreſſuri. Et ea pietate: qua ſanctiſſimũ. do. no. Iulium pont. Max. qua Chriſtianiſſimũ noſtrum Francorum Regem: & Catholicũ Regem Aragonum principes ſapientiſſimos: exactę ętatis: & cõſumatiſſime uite: tres columnas chriſtianam religionem ſuis humeris ſuſtentantes eſſe uidetis: eodem: & uos o Maximiliane Auguſte: o proceres: & ciuitates imperii Romani: qui prima ſuſtinendę libertatis: ac religionis columna eſſe debetis & animo: & pietate eſſe debetis. nam niſi illi uidiſſent excidium: ac ruinas a Venetis: & a Turcis chriſtianis imminere: certiſſimãq; uictoriam ſperarent nunq; ꝑfecto tamq; iuſta: ac pia: tam ſancta aduerſus eos arma ſumpſiſſent. dixi o Romane Impator O gloriſſime ac exuberantiſſime deus redemptor dixi: & ſi quid profeci: gaudeo dixiſſe. quod ſi etiam nihil ꝑfeci. tamen gaudeo me tuę humanitati: ac diuinitati morẽ giſſiſſe. tibiq; ſi huic tuę expeditioni ſanctiſſimę hanc uitam meam cõducere arbitrabor: eam deuoueo: ac quibuſcumq; cruciatibus exhibeo: quia tu pro meis: ac aliorum peccatis tuã miris tormentoꝝ exemplis excarnificandam tradidiſti.

Finis

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Eiusdem Lodouici Heliani uenatio leonũ. Pontifex Max. Cęsar Augustus: Rex Francoꝝ: Rex Aragonum Venatores.

Venantum canimus Regum: & ferra bella leonũ:
Maxima. que: nsani funera martis opus.
Alma faue armoꝝ: & nemorum Tritonia præses:
Et qui bella colunt: & iuga summa dei.
Dicite uos muſę dulces: quis crederet vnquam
Aequora fuluicomas incoluiſſe feras:
Aut terram Auſoniam alligeros aluiſſe leones:
Quamꝫ Cyclopas ſicilis ora tulit
Non hic aethola dicetur cuſpide fixus:
Cerua: nec herculeo robore captus aper:
Dicã monſtra hominũ: & quis commutauerit illa
Et ſcelera: & pugnas: accipite incipio:
Quod mare: quod tellus iam iam captiua iaceret:
Non fuit hęc ditis: nec fuit ire Iouis.
Omnis erat piceis Aquilonibus obruta claſſis:
Reſtabat toto nulla carina mari.
Tune primũ timuere homines ſulcare profundũ:
Nec qui ſi uentis credere uellet erat.
Nullus honorabat rumidi pia numina ponti:
Votaque ſoluebat: nemoque thura dabat
Tum grauiter frendens uítreaꝝ rector aquarum:
Humanum uoluit mergere ſæpe genus.
Deucalioneas iam ter concuſſerat undas
Perdere: ſed uoluit nos grauiore malo.
Eſt locus: Adriaci Venetas dixere paludes.
Nunc mare: nunc terra eſt tot rotat unda uices.

fuluicoma Fera. Alligeri Leones

Illyrici: Albenſes: & iuncto Dalmata ſclauo:
Quique colunt pontum: cicladas: & Cilices:
Cercaſſi: æthiopes: Mamalucchi: Ianizari que:
Omnia purgauit littora prodigiis.
Hique uenenatas liquerunt phaſidos undas.
Illi Hiliacos deſeruere ſinus.
Non abſunt lydi: Strophades: non ſyrus orontes:
Nec gens plena odiis punica: fraude: dolis.
Pyrratę: profugi: damnati: ſacrilegique:
Mendici: mimini: turba nefanda maris.
Denique criminibus cunctis patefecit Aſyllum.
Hæc ſtagna: hos æſtus: has petiere caſas.
Colluuiem: & fęces hominũ collegit in unum:
Et quot erant homines tot dedit eſſe feras.
Et digitos teretes rigidos curuauit in unges:
Vt poſſent rapere: & rapta tenere diu.
Gutturis ingenti baratrum patefecit hiatu:
Iugluuiem poſſet quod ſaciare nihil.
Neue propinquaret: neu quis ſupereſſet amicus
Spirantem grauiter iuſſit olere animam.
Non ſatis alipedes humeris quoq; nexuit alas.
Vt pelagus: montes: ut ſuper aſtra uolent.
Iratos fecit vultus: toruoſq; leones.
Horribiles uiſu: terribileſque ſono.
His furiis: his tormentis iam mille per annos
Nos deus: & noſtros excruciauit auos.
Fallitur hoc: qui me maledicere carmine credit
Reddo laceſſitus damnaque: reddo uices.
Leſerunt alios me dirripuere: ſed ultor
Carmine bella gero: Rex meus enſe gerit.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Iura dabant ignem ex facie: rabiemque uomentes:
Hic infamis eras Barthole sancte aliis.
Quicqd erat pulchri subiecta per oppida: ad usqu:
Verebant auida uilia saxa manu:
Quod reliquum fuerat catuli: fętęque leęnę
Verrebant: famuleque: & niger ore charon.
Damnabant ciues aliqua sub criminis vmbra:
Sed proceres solo hoc nomine crimen erant.
Torrebant oleo miseros: ferroue calenti.
Iste manum: hic oculos: perdidit ille caput.
Stridebant populi: & taciti sua damna gemebant:
Vt strident stygię sub Rhadamanto animę.
Appellas: Iesus rigidum: sanctumque senatum:
Herodes: Cayphas: Anna Pilatus erant.
Turpis: & in venerē gens proiectissima: plusquam
Aut Sybaris: Capua: aut Pythagorea croto.
Deformes iuuenes: & cana senecta uacabant
Sardanapalineis solicitudinibus
Quid referam illicitos ęctus: & quę ipsa trahebat
In noctem longum stella diurna merum?
Cæsareas que dapes miserorū sanguine partas:
Ad rem damnosos: & fera bella canes:
Cætera prętereo. nam cum uestalibus ipsis
Fas erat in sacro concubuisse thoro:
Italiam: Italiam: italiam: pleno ore salutant
Conseruatores: scilicet: Italię
Immo euersores: ergastula dura: Nerones
Estis: & immanis barbara barbaries
Est doctus: fortis que nihil: si proditor: illi
Prędia magna cito proditionis erant:

Vos linguā horretis latiam: moresq; latinos:
Vestra sonant totam guttura Dalmatiam.
Aequebant tumidi se: & prę sua gesta ferebant
Oh scelus/ inuictis Martia Roma tuis.
Noctua sic aquilam: timidum sic damma leonem
Prouocat: & paruus sic elephanta culex.
Bellorum causas: armorum semina docti
Spargere: & artifici nigra uenena manu.
Vt solet horribilis gaudens spectare ruinas:
Quas prius allecto texuit arte sua:
Sic isti armabant Reges: multoq; cruore
Nostra triumphabant si te puisset humus.
Non maris: aut terrę sat erat turbare quietem
Tentarunt interponere bella deos.
Ante triumphantis Genuensia festa Georgi
Semileo celebrant te pie Marce diem. S. Marcus. Marcebuildon.
Petrus: & Ambrosius clari duo lumina cœli
A Venetis grauiter lęsus uterque fuit
Huic sunt conati trifidum extorquere flagellum:
Et Mediolanum dirripere ante oculos.
Illius aggressi laceram expugnare carinam.
Pastorem turbarent: pascere gramen oues.
Ter quater omnipotens Venetos iubet ante citari:
Ter: quater actores non uoluere pati:
Dicentes veneti: si scandent culmina cęli
Cęlicolum inficient: angelicosq; choros:
Ambibunt superos: & erunt etiam altera rursus
Dira cathenati prędia luciferi.
Prętera lata est dudum sententia: adestque
Patronus, Marcus dicere iussus ait.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Dum ueneti contra Mahumetidas arma gerebant:
Dumque mali minus: his ip se patronus eram:
At postq placuere illis furialia bella:
Furta: latrocinia: toxica: adulteria:
Quod nunqz: tantúque nefas fecere Gigantes:
Ista Gigantea noxa luenda nece est.
Erubui semper tales habuisse clientes:
Desero eos semper: quod meruere habeant.
Talibus æternam pacem: rigidumq; tribunal
Querebant placidos sollicitare deos.
Non bellum contra Turcas dominantib9 istis.
Spes inter nostros nulla quietis erat.
Omnia turbabant auro comitante veneno:
Hæc duo celesti ꝓposuere deo.
Et uelut effugiens hosti loligo sequenti
Nubem atramenti proiicit ante oculos:
Sic isti si forte aliquid fecere timendum.
Ambiguas tenebras regibus iniiciunt
Non satis a Cypro fuerat quicquid iacet: usq;
Qua Phaetontæas Abdua rumpit aquas.
Et non contenti totum spoliasse profundum:
Duraq; captiuo subdere uincla mari:
Sacra fames auri: & dominandi cæca libido
Per scelus immodicas crescere suasit opes.
Per scelus omne duces raserunt regna: Thetrarcas
Ingressi summi uiscera pontificis.
Gaudebant niueas uexilla inferre per alpes.
Ante oculos ibant hister: arar: Rhodanus.
De Roma: & tota Italia iam actum esse putabant:
Orbis anhellabant Imperium occidui

fol 169

Non pudor ullus erat: nec erat reuerentia diuum:
Prodere mentiri: polluere: opprimere.
Et se immortales iactabant: deinde timeri:
Non aliterq; coli: quã uoluere dei.
Sicut aues alias bubo: & cornicula fallax
Ludit regales improba vulturios
Ridebant ipsos nullo discrimine reges:
Ipsum cum magno Cæsare Pontificem.
Vngare magne potens: & te inuictissime Cæsar
Iactabant soldis uos meruisse suis.
Namq; minabant (sunt testes) præsulis almi
Pulsatas mitra cedere uelle nates.
Et te clericulum: & paruum ad pia sacra ministrũ
Facturos o lux maxima sancte pater.
Rupturosq; tua inuicta Rex France corona
Perfractum (oh facinus) terq; quaterq; caput.
O fæces hominũ: porcorum semina: non uos
Talia de tanto dicere Rege pudet?
Hoc caput est: quod christiculũ pius orbis adorat:
Quod Babylon: quod tu maxime turca tremis.
Non tulit arctoi moderator maximus orbis
Cæsar: qui triplici cingit honore caput.
Nec ualet ulterius tantas tolerare querelas
Hortatur proceres: & sua regna suos.
Hortatur socios sceleratam excindere gentem:
Pontificem imprimis maxima Roma tuum.
Continuo Reges Gallus: Romanus: Hiberus
Cæsare cum magno federa sancta ligant.
Retia rara parant: & acuto spicula ferro.
Fertur Marmarica lancea torta manu.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Maros in stragem: atq; hosim: que inuenit erynnis
Sicut ab irato fulmina missa ioue.
Non desunt laquei: pedica: ancipitesue secures:
Non eques armato conspiciendus equo.
Primus ab Herculeis descendens Alpibus heros
Gallicus: hic centum traxit in arma Duces:
Quingentos duxit proceres: & mille phalanges:
Innumerabilium milia plura canum.
Rex Lodouicus equo & fulgentibus acer in armis
Suscitat in rabidas arma cruenta feras.
Nec minus expediunt alia se in parte leones:
Prudentes aliquis crederet esse uiros:
Vnguibus effodiunt terras: & castra coronant:
Et tecti ferro pectora fida gerunt.
Signa sequi: parere duci: seruare tubarum
Classica: conspiceres ordine stare suo.
Erumpunt portis rabido feruore duabus:
Partiti in turmas sic abiere suas.
Exaciunt iras: caudaque: & dentibus uncis:
In ferumque graui murmure prosiliunt.
Vos quibus Aonidū est: studiūq; & spiritus ingens
Dicite quot strages ediderint Veneti:
Me leges: & cura fori: ingratiq; labores
Impediunt elego carmine tanta loqui.
Id referam: dubio hęrebat uictoria Marte:
Ni Regis presens dextra tulisset opem.
Ille aciem totam in uenetos dirrexit: & illos
Disgregat: & penetrans agmina densa secat.
Virtutis memores illi: memoresq; salutis
Pulchrius esse putant in fera bella mori.

fol. 170

Ergo inter cędes gaudent: & tęla: uirosq;
Obitia perfringunt: dillacerant: laniant.
Intrepidiq; ubi densa uident uenabula currunt.
Dant alternantes: accipiuntq; neces
Pugnauere diu: sed ne morerentur inulti
Fortia strauerunt corpora multa hominum
Tum uero audires ictus: fremitusq; cadentum.
Rheticus hinc: ualles hinc tremuere Padi:
Donec Celta cohors: Italumq; exercitus omnis
Vndantem hostili strage cruentat humum.
Corpora magna boum ueluti prostracta uideres:
Totaq; insolito prata cruore natant.
Aut capti: aut cesi innumeri periere leones:
Se dedit infami cętera turba fugę.
O Carmignolę: & clari Coleonis in armis
Gaudete o manes impiger ultor adest.
O Rhagusei: & ligures super æquora cęsi
In bellis Venetis uester hic ultor adest.
O cruce signati: qui sancta uidere sepulchra
Vultis: at in solymas iam patefacta uia est
Hic finis Veneti imperii: cecidere tyranni
Innumeri: nunc est libera terra: mare.
De te magno leo Regum Rex maximus albis
Quattuor in lauri fronde triumphat equis.
Nec uero te sancte pater: te maxime iuli
Altera belli huius gloria pręteream.
Tu pepulisti armis uenetos ex urbe Rauenna:
Atque Fauentina: Flamminiaque tua.
Tu rem Romanam magnis legionibus auges:
Clauigeri attollis dirruta templa Petri.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Quondã fracta mouet ſub te tua Roma lacertos
Et ueterum meminit fortia facta Ducum.
Et ſtupet inſolitos non in Iouis ire triumphos.
Ad Vaticani: ſed pia templa dei.
Nec uero iam te Cæſar memorande ſilebo.
Qui Rhenũ in uenetos: dannubiũq; trahis.
Cuius in euganeos: Patauina ad mœnia Campos
Alpinis fluuitant omnibus arma iugis.
Nec tarteſiacis ducens regnator ab oris
Vſque a Cantabrico carbaſa mille ſinu.
Nec ueteres hoſtes ligures: nec Gallica uela.
Omnia turritis puppibus alta fremunt.
Sed uos o proceres: qui iam uiciſſe putatis
(Ingentes urit parua fauilla domos.)
Ite triumphales infenſa ad mœnia Reges.
Vincere laus prima eſt: altera ſcire frui.
Si uenetũ uultis bellum neſcire ſecundum
Infeſtum exima uellite ſtirpe genus
Diſtulit: & poterat Capitolia uertere Pœnus:
Et graias Hector: ſi uoluiſſet opes.
Viuere priuatus neſcit: qui publica rexit.
Sœpe rebellabant: ſœpeq; tœla ferent.
Prœualidœ uires: immenſa pecunia in urbe eſt.
Regna ſubornabunt ambitione: dolis.
Conſtantinœ urbis ueterũ monimenta Quiritum
Hic ſunt: & Cypri: (fœnora) regis opes.
Dirrip uere omnes: nemo illos: hic latet aurum:
Occiduœ hic latitant: hic orientis opes.
Per pontes in equis Venetam ſi intratis in urbem
Nullœ iam Baiœ: nullaq; Abydos erunt.

Plus maris hic quanto eſt: quã Seſtus diſtet Abido
Veſtra quidem tanto gloria maior erit.
Non tamen o Veneti deerunt ſolatia uobis:
Ne deſperetis gaudia ueſtra manent.
Sunt caſſes: hami: naſſeq; tridens q; paluſtres
Sunt: & quas arcu deiiciatis aues.
Non deſunt Gobi: Rumbi: Muli: cocleœq;
Cumq; faginatis oſtrea Mugilibus.
Sunt fora: ſunt merces: & auita pecunia terris
Abdita: ſunt totidem carbaſa: mille rates.
Dedite principibus: ueniamq; oretis ab ipſis:
Prœtorem mittent: qui fora ueſtra reget.
Vrbanis uacui curis ex œquore toto
Vndiq; contractas puppe uehetis opes.
Fortunã quicunq; nequit toleare ſecundam:
Aduerſam nolit: ſeu uelit ille feret.
Vos ergo ad proprias artes redeatis auorum:
Armaq; & imperium linquite principibus.

Impreſſum Auguſte Vindelicor. per M. Ioannem
othmar. apud Cenobiũ ſanctœ Vrſulœ. eis Licum
Anno ſalutis hnmanœ M.D.X. die XII. Maii.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Item p̄ vno denario sulphur quo ꝑsona arrideatur
Item salarmiac ad mutū auelane magnitudinē
Item Creta agrippa ad magnitudinem nucis italice
Omnia ista in moctario gtrita & deinde in aceto
posita subtilius faciei uel nasi removent
Et deinde ēria te aqua sublimata dealbifera sepe
Lauabis medicina ꝑ optima

Item Sparteke

Item Sparteke in wasin gesotten vnd getrigk
reeibt aus dem menschen alle pöse
feüchtikeit Sere ~~gestlenz~~ krangosen
vnd alle tag nit wöen leiplichen abge
tunkht ist gar gesūt

Item wan aneec rostpunct ist der wein
sene gefetter vnd fleis creatter gemischt
vnd gestreichen ist gūt;

Item
aneeip
Item
thūnsteth

Item aqua rosta gtta thūnsteth vnder